

Vojna.

VELIKI ADMIRAL ANTON HAUS.

Avstro - ogrsko mornarico je zadela izredno težka izguba. Nje odlični poveljnik veliki admiral Haus je 8. februarja ponoči ob 1. in en četrt umrl za pljučnico.

Veliki admiral Haus je bil rojen v Tolminu na Primorskem leta 1851. Bil je sin graščinskega oskrbnika. V zgodnji mladosti je prišel s svojimi starši v Novo mesto. Tu je obiskoval novomeško gimnazijo do 6. razreda, dovršil pa je gimnazijske študije z odličnim uspehom v Ljubljani. Po dovršenih srednješolskih študijah je šel leta 1869. k mornarici. Hitro je napredoval, postal kapitan, bil poklican v ministrstvo in že v mladih letih dosegel admiralsko dostojanstvo. Leta 1913. je postal poveljnik avstrijskega vojnega brodomarša. Ko je izbruhnila sedanja vojna, je zaslovelo ime admirala Hausa kot enega izmed prvih taktikov in vojskovodij na morju. Naša mornarica je pod njegovim poveljstvom izvojevala hrabre čine neveljve slave. Cesar ga je odlikoval s tem, da je ustanovil posebno dostojanstvo »velikega admirala« in njemu prvemu podelil ta naslov. Veliki admiral Haus je bil jako priljubljen in spoštovan pri svojih pomorščakih. V smrt bi radi šli za ljubljene poveljnika.

K pogrebu velikega admirala Hausa je prišel v Pulj cesar sam v spremstvu maršala nadvojvode Friderika, maršala barona Hötendorfa, generalnega polkovnika Borojeviča in tržaškega namestnika barona Fries-Skeneta. V Pulju so se zbrali h pogrebu poleg mnogih drugih dostojanstvenikov tudi admiral nadvojvoda Karel Štefan, zastopnik nemškega cesarja Viljema, vojni minister Krobatin, domobranski minister baron Georgi.

Pogrebne slavnosti obče priljubljene velikega admirala so napravile v Pulju velik vtisk. Ko so pokopali truplo v gaju cipres in palm mornariškega pokopališča, je pristopilo Njegovo Veličanstvo cesar Karel ter vrgel sam nekoliko prsti v grob. Po izvršenem pogrebu so defilirale čete pred Nj. Veličanstvom. Ob 6. uri zvečer je zapustil cesar Pulj in se vrnil v Baden.

Zemeljske ostanke velikega admirala Hausa so položili v hladni grob, a veliki čini avstrijske mornarice v svetovni vojni ostanejo za vedno zvezani z njegovim imenom. Hvaležna domovina mu ohrani časten spomin!

VICEADMIRAL NJEGOVAN — POVELJNIK MORNARICE. VICEADMIRAL PL. KAILER — NAČELNIK MORNARIŠKEGA ODDELKA V VOJNEM MINISTRSTVU.

Nj. Veličanstvo cesar Karel je izdal lastnoročni pismi, s katerima je imenoval viceadmirala Maksa Njegovana za poveljnika vojne mornarice in viceadmirala pl. Kailerja za načelnika mornariškega oddelka v vojnem ministrstvu. Obema je podelilo Nj. Veličanstvo ob tej priliki dostojanstvo tajnih svetnikov.

Z ozirom na vedno obsežnejši delokrog in z ozirom na vedno večje naloge, ki jih je morala izvrševati posebno v sedanjih časih dosedaj v eni osebi združena mornariška uprava in oblast, se je pokazala potreba, da so se morale funkcije poveljnika vojne mornarice in načelnika mornariškega oddelka ločiti ter odkazati vsakemu oddelku lasten samostojen delokrog.

MAKS VIHAR.

Bliskoma se je zastrlo politično nebo naše očetnjave. Krog in krog se dvigujejo preteči, temni oblaki. Nebroj sovražnikov nas ogroža. Po vsej širni avstriji nastane nepopisno vrvenje, vrisk, jok, ihtenje. Kakor bi trenil, zbrane so neštevilne čete naših hrabrih bojnikov. Bojne pesmi se razlegajo, zastave zavijajo. Se en pozdrav — mogoče zadnji. — Kakor besni odrdajo vlak za vlakom v temno noč z vriskajočimi trumami. Domi se pomirijo. Toda le navidezen mir je ta. Neomajano zaupanje v zmago kali neka drgetajoča slutnja, neotlažljiv trepet. Kako bi tudi ne? Nevihta je strla že marsikateri stoletni hrast, pa bi prizanesla cvetju?

V Ribnici, ob vnožju zelenega Pohorja se je rodil dne 12. maja 1890. leta uglednemu nadučitelju Simonu Viherju, danes v Vuzenici, sinček Maks Viher. Koliko nadpolnih upov je vzbudil dober otrok skrbnim staršem. Razvijal se je vedno lepše in lepše. Leta 1911. je prestal zrelostni izpit na c. kr. učiteljsku v Mariboru. Prvo službo je nastopil v Smartnem na Pohorju, pozneje je postal okrajni pomožni učitelj v Mariboru. Dne 1. oktobra 1913. leta je bil vpoklican kot enoletni prostovoljec v c. kr. armado. V osodepolnem letu 1914. nadaljuje vojaške študije. Meseca aprila 1915. ga najdemo na bojiščih v Bukovini in Besarabiji. Pri nekem naskoku ga prisili premoč, da se spusti v penete valove Dnjestra. Mrzlo reko srečno preplava, a si pri tem nakopje hudo bolezen, ter mora v bolnišnico v Des, pozneje v Budimpešto. Po štiritedenskem dopustu se povrne k svojemu polku na Južno Tirolsko. Dne 10. oktobra 1915. se udeleži besnega naskoka proti Italijanom. Srebrna hrabrostna kolajna II. razreda se mu je priznala za izvanredno pogumno zadržanje. Ob veliki noči 1916. si izprosi tritedenski dopust, da pohiti k svojim ljubim staršem. Pri zopetnem slovesu je dejal: »Zadnjikrat je, da se vidimo«. Dne 10. septembra 1916. je padel kot poročnik na tirolski fronti pri Eugna Torta. Njegov tovariš, poročnik Procher je obvestil njegove starše o junaki smrti sina Maksa z naslednjimi besedami: »Er fiel als ein Held in pflichtgetreuer Erfüllung seines Dienstes. Während einer Artilleriebeschießung hielt er im heftigsten Feuer aus auf seinem Posten, bis er durch eine weiche Granate den Heldenod für unsere heilige Sache fand. Er war ein Vorbild für jeden Offizier, uns ein lieber, unvergeßlicher Kamerad, von der Mannschaft geliebt und verehrt als ein gerechter, um das Wohl seiner Untergebenen stets besorgter Vorgesetzter.« (P. Z. štev. 22.).

Kot učitelj je bil Maks Viher strog, točen, a nad vse pravičen. Mladina ga je ljubila. Kot častnik je bil neustrašen, skr-

ben in odločen. Kot družabnik ni mogel utajiti svojega veselega in plemenitega značaja. Vrhutega je bil velik prijatelj petja in godbe. Sam je mojstersko obvladal gosli, čelo in kitaro.

Posledice grozovitega klanja, morjenja, požiga itd. nas pretresajo do mozga, a junaški čini naših sinov navdajajo domovino s ponosom in opravičenim upom na boljšo bodočnost.

Junakom — »Slava!«

POOSTRENA PODMORSKA VOJNA.

Posledice poostrenega podmorskega boja se vedno bolj čutijo. Trgovina zaozstaja, v skladiščih in pristaniščih se kopiči blago. Poštne pošiljke in pisma se ne morejo odposiljati na pristojna mesta. Paroplovne družbe ne dovolijo, da bi odplule njihove ladje v zaporna okoliša. Vsak dan, odkar se je začela poostrena podmorska vojna, potopijo podmorski čolni mnogo parnikov in jadrnic z več tisoč tonami. Delo tega strahovitega orožja se pomnoži vsak dan za 15%. O angleških protikupek se pa ne sliši nič. V pomirjenju angleške javnosti je sicer govoril v parlamentu admiral lord Beresford ter povdarjal, da so izgubili Angleži od začetka vojne z ladjami 4 milijone ton, 3 milijone pa zopet nadomestili. V začetku avgusta se je razglasilo, da smo kos nevarnosti podmorskih čolnov. Rekel je, da so sedaj temu bližje, kakor kdaj prej. Izjavil je, ako mislijo Nemci, da bodo ostali angleški pomorščaki v svojih pristaniščih, se jako motijo, ter trdil, da je prepričan, da bo v šestih tednih ugnati podmorske čolne. Lord Curzon je izjavil, da položaj ni tako slab, kakor se morda misli. Od začetka vojne do 31. januarja 1917 se je angleško trgovsko brodovje zmanjšalo za 5 do 6%. Tako so tolažili admirali vznemirjeno angleško javnost, pri tem pa gre ladja za ladjo kot orehove lupine v globčino morja.

AMERIKA PROTI NEMČIJI.

Amerika je prekinila diplomatske zveze z Nemčijo, drugega koraka, da bi ji napovedala vojno si ne upa storiti. Zakaj ne stori Amerika tega usodepolnega koraka, je jasno. Wilson je pozval vse nevtralne države v Evropi in Ameriki, da naj slede njegovemu zgledu in prekinijo diplomatske zveze, toda vse nevtralne države evropske in južnoameriške odklanjajo se pridružiti Wilsonovemu koraku in so sklenile samo ostre proteste proti proglatitvi nemškega zapornega okoliša. To je hud udarec za Wilsona in za vse zvezne države.

AVSTRIJA IN AMERIKA.

Med Avstrijo in Ameriko še ni prišlo do preloma diplomatskih zvez. Čuje se celo, da jih hoče Wilson vzdržati. Zato se posvetuje naš zunanji minister z dunajskim ameriškim veleposlanikom. Ta posvetovanja imajo namen, da se omogoči nadaljni obstoj diplomatskih zvez med Ameriko in Avstro-Ogrsko. Ni pa še gotovo, kak uspeh bo imelo to posvetovanje.

ITALIJANSKI TEOLOGI NA BOJIŠČU.

Izmed teologov škofije Bergamo v Lombardiji je bilo vpoklicanih pod orožje 120. Od teh jih je padlo na bojnem polju 90.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIŽ« IN DRUGE VOJNO-POMOŽNE SVRHE.

E. Rekarjeva, učiteljica v Ljubljani, 4 K; učiteljski zbor in gojenke mestnega dekliškega liceja v Ljubljani, 150 K; učenici in učenke c. kr. pripravljavnice v Trstu, 10 K 45 vin.; šolska mladina v Škedenju pri Trstu, 19 K 32 vin.; šolska mladina ljudsk šole pri Sv. Vidu, 10 K; šolska mladina ljudske šole na Vrde, 10 K; Pavla pl. Renzenbergova, c. kr. vadniška učiteljica v p. v Ljubljani, 100 K; preostanek veselice, ki jo je priredila šolska mladina v Metliki pod vodstvom gospe Klemenine Vukšiničeve, 185 K 92 vin.; ljudska šola pri Veliki Nedelji v dnevih darovanja od 4. do 8. oktobra 1916. l., 88 K 99 vin.; skupaj 564 K 68 vin.

V zadnji štev. izkazanih 236.398 K 10 v. Danes izkazanih 564 » 68 »

Doslej nabranih 236.962 K 78 v.

V. VOJNO POSOJILO.

Pri šolskem nabiralniku v Sv. Križu pri Trstu se je podpisalo V. vojnega posojila, 4150 K; ljudska šola pri Veliki Nedelji na Štajerskem, 4700 K; Ivan Vrščaj, c. kr. šolski voditelj, 100 K; Anton Seme, c. kr. učitelj, 100 K; Valerija Čuček, učiteljica v Trstu, 100 K; skupaj 9150 K.

V zadnji štev. izkazanih 599.957 K

Danes izkazanih 9.150 »

Skupaj V. vojno posojilo 609.107 K

SREDNJE ŠOLE.

I. in II. zbirka prof. dr. P. Grošlja v Ljubljani, 30 K; državna višja realka v Ljubljani, 1% popusta od plač, 68 K 22 v.; skupaj 98 K 22 vin.

Doslej izkazanih 46.054 K 11 v.

Danes izkazanih 98 » 22 »

Skupaj 46.152 K 33 v.

DENARNI USPEH DELA SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

Glasom izkazov v »Učit. Tovarišu«:
Za »Rdeči križ« itd. 236.962 K 78 v.
III. vojno posojilo 278.848 » 69 »
IV. vojno posojilo 2.759.338 » — »
V. vojno posojilo 609.107 » — »
Srednje šole 46.152 » 33 »
Končna vsota 3.930.408 K 80 v.

Ne prenažite se!

Hude rane je usekala svetovna vojna učiteljskim organizacijam. Pred izbruhom so se marljivo zbirala naša okrajna učiteljska društva, nekatera vsak mesec, ali vsaj večkrat v letu. Težko so čakali oni učitelji, ki se zavedajo, kolika moč tiči v dobri organizaciji, da je odbor sklical zborovanje. Tu smo se posvetovali in sklepali o vsem, kar bi imelo biti v napredek in splošno ljudskega solstva in po njem v korist in blaginjo milega naroda. Lepe misli smo izmenjavali o tem in o nem, sprožili marsikatero idejo, zavzeli stališče o tem in onem perečem vprašanju; nazorji so se utrjevali, pojmi bistrili. Krepmo in samozavestno smo nastopali za zboljšanje svojega gnetnega in social. položaja. Kulturni delavci smo in za svoje kulturno delo nismo prosili temveč zahtevali plačilo, ki nam gre po božjih in človeških postavah. Jako pogrešamo tudi

Spomini na pokojnega Srečkota Kavčiča.

Kako priljubljen je bil tovariš Kavčič tudi med častniki svojega polka, nam pričajo pisma, v katerih sporočajo gospej soprogi žalostno novico.

Polkovni poveljnik major Dor. Winter piše:

Der Kommandant des Lir. 21.

Euer Hochwohlgeboren!

Eine schwere und traurige Pflicht ist es, der ich heute nachkomme.

Am 18. d. M. zirka 11. Uhr vormittags erlitt Ihr Herr Gemahl den Helden-tod.

Mitten im Dienste, er visitierte seine Mannschaft ob ihrer Wachsamkeit, traf ihn ein Volltreffer einer Granate. Er war sofort tot.

Herr Leutnant Kavčič zählte zu meinen besten und tapfersten Offizieren. Keine Gefahren scheuend, war er stets der erste, immer allen voran.

Das Regiment verliert in ihm nicht nur seinen Besten, er war uns allen ein sehr beliebter und guter Kamerad, der

uns mit seinem Humor so manche schwere Stunde erleichterte.

Heute abends schaffen wir ihn nach Lipa, wo er beerdigt werden wird.

Leider kann ich und meine Offiziere ihm nicht das letzte Geleit geben, da uns die eiserne Pflicht festhält.

Ich werde aber nicht ermangeln Euer Hochwohlgeboren eine Photographie der letzten Ruhestätte unseres lieben Kameraden einzusenden.

Gott tröste Sie in Ihrem Schmerze! Der Trost muß Sie stark machen, daß Herr Gemahl den Heldenod für das Vaterland starb. Mit dem Ausdruck der vorzüglichsten Hochachtung

Euer Hochwohlgeboren ergebener

Dor. Winter, Major.

P.S. Habe den Herrn Gemahl zur allerhöchsten Auszeichnung eingegeben.

Tone Stefanciosa, rez. poročnik, učitelj na Spodnjem Štajerskem, piše:

Velecenjena gospe!

S težkim srcem Vam pišem to pismo, a štejem si v dolžnost kot Srečkotov tovariš, vojni tovariš in prijatelj!

Ne žalostite se preveč, ne obupavajte, ako Vam moram napisati nevesele vrste. Težak boj je zahteval 18. t. m. tudi iz naših vrst več žrtev. Ne vzemite si preveč k srcu, če je med temi vrlimi moral podležji tudi Vaš mož Srečko. Padel je v

spolnjevanju svete dolžnosti za ljubo domovino in specialno še za našo predrago Slovenijo — grudo domačo.

Zadet je bil od izdajalske granate in v tolažbo naj Vam bo, da se ni dolgo mučil, ampak bil na mestu mrtev.

Pokopan je bil na velikem vojaškem pokopališču pri Komenu, kjer jih že na stotine in stotine počiva.

V sredi pokopališča stoji velikanski spomenik (povzročitelj nadvojvoda Jožef) in zlate črke govore:

»Hrabri borilci in branitelji Krasa napram verolomnemu Italijanu!«

Na misel mi pridejo nekaj mehanično naučeni verzi:

»Ne rezani kamen, ne lavorov šop ne kaže, ne pravi, kje njegov je grob. Le prosta pravljica le ta ne molči, le prosta pravljica, junaka slavi!«

Vsi smo ga radi imeli! Ne izgubimo le dobrega tovariša, ampak tudi izvrstnega vojaka. Če sva le mogla, sva se sešla in po stari slovenski navadi pri kupci vinca govorila o težnjah našega naroda. — Šli bomo drug za drugim! Ni rodovine, ki bi ne imela v teh hudih časih žalovati po dragih.

Tolaži Vas Vsemogočni!

Konečno Vas pozdravlja s sočutjem udani

Tone Stefanciosa.

Gospod vojni kurat odgovarja na vprašanje gospe soproge:

Sehr geherte gnädige Frau!

Um auf Ihre werte Anfrage zu antworten, kann ich leider keine erfreuliche Nachricht geben. Ich glaube, daß Sie schon die Mitteilung bekommen haben, daß Ihr Herr Gatte bei einem Vorstoße gegen die Italiener am 18. Jänner gefallen ist; durch eine Granate ist er getötet worden. Wir seine Kameraden betrauern mit aufrichtigen Herzen unseren Freund, den wir alle lieb hatten. Wenn auch der Verlust, der Sie getroffen hat, herb ist, so soll Ihnen zum Troste dienen, daß Sie einen wahren Helden betrauern, der in der Erfüllung seiner Pflicht ein Todesopfer geworden ist. Begraben liegt Ihr Herr Gatte auf dem Militärfriedhofe in Lipa bei Komenu, es hat ihn kirchlich eingesegnet Mons. Dr. A. Selbicky, Divisionspfarrer. Der Ort, wo ihn das Schicksal ereilte ist die Höhe 464 Fajti Hrib, nördlich von Kostanjevica. Sein Grab ist leicht auffindbar.

Wollen gnädige Frau den Ausdruck meines innigsten Beileides entgegen nehmen.

Mit aller Hochachtung ergebener

Heinrich Klima, Feldkurat.

vsakoletnih in poštenih Zavezinih skupščin. Na Zavezinih zborovanjih so se pokazale duševne moči in sile, ki so v naprednem učiteljstvu. Shajali in spoznavali smo se učitelji iz vseh slovenskih pokrajin, spoznavali ne le po obrazu ampak tudi po duhu, naporih in težnjah. Po resnem in temeljitim delu so nam nudile Zavezine skupščine tudi umetniške užitke. Mnogo časa za pravo delo, mnogo truda so nam vzeli koncerti, ki so se prirejali ob Zavezinih skupščinah, vendar smo jih željno pričakovali. In ti poučno-zabavni izleti po dovršenem delu! Vse pokrajine naše lepe slovenske zemlje od deroče Drave do sinje Adrije sem spoznal ob teh prilikah. Vse to počiva sedaj, vse to pogrešamo že četrto leto. Samo kaka odborova seja se še skliče, da izpriča, da to in ono društvo še živi.

Zaradi razmer trpi tudi naša marljiva Slovenska Šolska Matica. Skušala se vzdržati na površju in deluje z veliko vne-
mo, četudi v omejenem delokrogu. Njena vztrajnost zasluži priznanje nas vseh! Če bi ne bila storila v tem času nič drugega, nego da nam je poklonila Viktorja Bežka »Občno vzgojeslovje« z dušeslovnim uvodom, bi ji moral biti hvaležen vsak napredka željen slovenski učitelj. Je pa neka točka v bodočem delovnem programu Slovenske Šolske Maticе, ki me je napotila, da pišem te vrstice. V poročilu o od-
borovi seji Slovenske Šolske Maticе, ki je bila dne 9. decembra 1916 od 2. do 4. ure popoldne v poslopiju »Učiteljske tiskarne« v Ljubljani, berem te besede: »Nič napačna ni zamisel, ki se je sprožila ob koncu seje: naj bi se Letopis razširil v neko pedagoško revijo. Toda ker je v ta namen treba dogovora z neko učiteljsko organizacijo, izvršenemu dogovoru treba potrdila po občenem zboru, ki bi se v ta namen izvršil o veliki noči leta 1917. ter nadomestil izostali občni zbor leta 1915., ne kaže zasedaj razpravljati o tem načrtu«. Jasnó je, da gre tu za združitev lista »Popotnik« z letopisom Slovenske Šolske Maticе. Akoravno mi je Slovenska Šolska Matica tako pri srcu kakor Zaveza, vendar kličem vodstvu Zaveze: Ne prenačajte se v tem pogledu! (Glej današnje poročilo o delovanju vodstva Zaveze! Prip. ured.) Poglejmo v zgodovino Zavezinih listov — opozarjam na Jelenčev spominski spis o 25letnici obstanka Zaveze — in vsak razsodni učitelj mi bo pritrdil, če rečem: ne dajmo iz rok, kar smo pridobili z velikim trudom. Z velikimi žrtvami je rešila Zaveza »Popotnik« iz rok »Katoliškega tiskovnega društva v Mariboru«, kjer so ga mislili zaradi svobodomiselnih idej, ki jih je baje razširjal med slovenskim učiteljstvom, zadržati. To je en list. Drug list »Uč. Tov.« pa je prevzela Zaveza po dolgotrajnih razmotrivanjih in pogajanjih leta 1900 v svojo last od »Deželne Slovenskega učiteljskega društva« in preosnovala takoj oba lista tako, da je »Popotnik« od tedaj strogo pedagoški in znanstven list, »Uč. Tov.« pa šolsko-politiški. Ko je ustanovila Zaveza v začetku leta 1900 še list za slovensko mladino, naši slovenski mladini in slovenski javnosti sploh toli priljubljen »Zvonček«, je dovršila Zaveza v tem pogledu našo organizacijo. Odslej se ni več pripetilo, da bi v obeh slovenskih šolskih listih brali eno in isto poročilo in isto razpravo, eno in isto snov in tako po nepo-

trebnem trčili čas in trosili denar. Sedaj pa izročite »Popotnik« v last Slovenske Šolske Maticе! Ali ne nastane v naši organizaciji zopet velika vrzel, ki je ne bomo mogli nikdar več nadomestiti! Ali morete jamčiti, da ne pride list potom Slovenske Šolske Maticе kedaj v roke naših tovarišev, ki so nam nasprotnih strem-
ljenj, načel in nazorov. Takoj bi zaprl list našim proizvajalci in nas topli z orožjem iz orožarne, ki smo jo mi sezidali. Ne trdim in prepričan sem, da se to ne more zgoditi pod sedanjim predsedstvom in od-
borom, kjer deluje dečina kremenito značajnih mož. Ali v pravih Slovenske Šolske Maticе ni tako preskrbljeno, da bi se mogel preprečiti tak preobrat, kakor v pravih Zavezinih društev.

Upamo, da se bo vodstvo Zaveze oziralo na opravičene želje svojih članov in da ne bo po svoji volji, iz svoje moči in na svojo odgovornost samo ukrepalo o važnih organizacijskih zadevah, tako kakor lansko leto, ki je brez vprašanja in vednosti upravnega odbora imenovalo »Popotnik« sourednika. S tem pa ne rečem, da naj se list ne požiivi in prenovi. Hrepeneti mora navzgor, da bo vselej na višku zahtev sedanjega časa na pedagoškem polju!

Avstrijski Slovani pri cesarju.

Proti koncu meseca januarja letošnjega leta je sprejel cesar poklonilne deputacije avstrijskih kronovin, ter je v milostljivih besedah odgovarjal na poklonilne nagovore deželnih glavarjev in deželnih maršalov. Glavarji dežel, v katerih prebiva slovanska večina, so govorili v dotičnih deželnih jezikih. Gališki deželni maršal je govoril le poljsko in rusinsko, češki najvišji deželni maršal je govoril najprej češki, potem nemški in zopet češki; moravski glavar je govoril češki in nemški; štajerski deželni glavar je govoril le nemški, cesar pa je v odgovoru rabil tudi slovenske besede ter na ta način poučil štajerskega deželnega glavarja, da zastopa dvojezično deželo; tudi deželni glavar kranjski je govoril razven začetnega in končnega stavka izključno nemški. Najbolj zapostavljeni so bili koroški Slovenci. Ne le, da niso v deputacijo pustili nobenega Slovenca, tudi ni spregovoril koroški deželni glavar nobene slovenske besede. To nelojalno postopanje proti sodelavcem je razžalilo koroške Slovence in celovski »Mir« da duška tej nevolji ter piše: »Iz vseh dežel, kjer prebivajo Slovenci, so se poklonili cesarju na Dunaju tudi zastopniki Slovencev razven iz Koroškega. V odposlanstvu iz Kranjske so bili med mnogoštevilnimi zastopniki štirje Nemci, celo kočevski župan Loy, čeravno je na Kranjskem samo 5% nemškega prebivalstva. Koroškim Slovincem, ki tvorimo eno tretjino prebivalstva v deželi, se ni dala priložnost, da bi mogli dati Nj. Veličanstvu izraza neomahljive zvestobe in najgloblje spoštljivosti in udanosti vseh slovenskih sinov Koroške. Tej naši srčni želji bi se bilo pač po kranjskem vzorcu lahko ustreglo. To je dokaz za vso našo mizerijo.«

Slovenski Korošci si niso pustili vzeti prilike, da bi ob tako važnem zgodovinskem trenutku, ko nastopa vladavost avstrijskih kronovin nov vladar iz slavne Habs-

burške rodovine, ne izrazili čustev neomajne zvestobe in udanosti do novega vladarja cesarja Karla in do vse prejasne vladarske hiše. Ker niso razmere pustile zastopnikov koroških Slovencev pred Najvišji prestol, zato je poslalo »Katoliško politično društvo koroških Slovencev« dne 7. februarja t. l. v imenu koroških Slovencev na njegovo evscelenco gosp. ministrskega predsednika Henrika grofa Clam-Martinitica sledečo izjavo:

»Vaša ekscelenca! Ker v poklonitveni deputaciji voj. Koroške skoraj 100.000 slov. prebivalstva ni bilo zastopanega, sili v teh dneh, ko stopajo ljudstva vseh dežel stroslavne monarhije pred vzvišeni prestol Habsburžanov, da prejasni cesarski hiši izrazijo prisego večne zvestobe do vladarske hiše in monarhije, tudi slovensko prebivalstvo koroške dežele, da pred stopnicami prestola prišeže neugasljivo ljubezen in vdanost do nad vse ljubljene cesarske dvojice, podedovane cesarske hiše in monarhije. Vašo Ekscelenco prosimo, da blagovolite ta naša najodkritosrčnejša in najgloblja čuvstva na Najvišje mesto sporočiti.«

Tako je prav! Izpred stopnic Najvišjega prestola se ne bomo pustili nič več odganjati, ki ga tudi mi zvesto čuvamo v teh viharjih časih.

Književnost.

XV. letnik »Slovana«. Kljub neugodnim vojnim razmeram se je pojavil v slovenski književnosti krepak pokret, ki obeta oživiti in povzdigniti slovensko prosvetno delo. Od občinstva, zlasti od inteligence je odvisno, ali obrodi to mlado gibanje zaželjene sadove. Tudi »Slovane«, mesečnik za književnost, umetnost in prosveto, stopa v novo dobo svojega življenja. List, ki je vedno deloval za svobodni razvoj slovenske kulture, začne s prvo številko letošnjega leta svoj petnajsti letnik. Uredništvo ostane še nadalje v rokah pisatelja Milana Puglja, ki je vse potrebno ukrenil, da bo bodoči letnik preskrbljen z izvrinim gradivom. Ker je dalo lastništvo lista uredništvu na razpolago širše denarne vire, bo mogoče tudi uspešnejše delovanje za svobodno književnost, umetnost in prosveto. Vsaka številka prinese prispevek Iv. Cankarja. Prva številka, ki kmalu izide, prinese poleg pesmi Golarja, Albrehta in drugih tudi dolgo povest kratkočasnega sodobnega pisca Frana Milčinskega »Gospodična Mici«, ki se razmahne takoj po uvodnih straneh v tak humor, kakor ne kmalu katera dosedanja naša zgodba. Dolgo novelo, pisano vseskozi z mladeniškim temperamentom, prične objavljati Fran Govekar. Dalje prinese prva številka začetek zanimive in originalne novele prikupnega pripovedovalca Iva Šorlija. Krajšo črtico objavi Josip Kostanjevec. Dr. A. Žigon ostane »Slovanu« še nadalje zvest sodrudek. Prva številka prinese poleg prispevka v listu »Bridko zgodbo iz Levstikovega življenja«, ki je pisana tako strogo stvarno, kakor vsa dela tega temeljitega avtorja. Dr. Fran Ilešič objavi nekaj Gregorčičeve korespondence, prof. Ferdinand Seidl, odlični sodobni prirodoslovni pisec, bo zastopan v listu. Prof. Seidl je zagotovil »Slovanu« svoje nadaljnje sodelovanje, kakor še mnogi drugi avtorji. V prvih številkah prične izhajati tudi »Igra«, daljša povest Ivana Albrehta, ki je pokazal svoj solidni

pripovedniški talent zlasti v noveli »Šal«, objavljeni v lanskem letniku »Slovana«. Daljšo povest je spisal za list nadalje Jos. Kostanjevec. Mil. Pugelj objavi več novel in izmed najmlajših priobči Ferd. Kozak črtico iz vojske, Fran Lipah enodejanko »Dopust« i. t. d. »Slovane« objavi članek prof. trg. akademije dr. L. Cermelja, nadalje pripravljajo trije avtorji spis o petdesetletnici Jugoslovanske akademije in sicer dr. Fran Ilešič, Ferd. Seidl in dr. Janko Slesinger. Prispevke so še obljubili dr. P. Grošelj, dr. Iv. Lah, Cv. Golar in med mlajšimi pisatelji tudi Stanko Svetina i. dr. Listek »Slovane« bo poročal o aktualnih dogodkih in posebno še o vseh novih književnih pojavih. Tako bo poizkusil »Slovane«, dobro založen z dobrimi in izvrinimi deli, svojim čitateljem vsestransko ustreči. Vsaki številki bo priložena tudi po ena ali dve reprodukciji del naših, slovanskih in svetovnih najboljših slikarjev in kiparjev. »Slovane« bo izhajal iznova bogateje ilustriran in bo priobčeval le slike umetniške vrednosti. Novo založništvo je poskrbelo »Slovanu« tudi novo opremo, novo naslovno stran in vinjete, ki jih je narisal akademski slikar Maksim Gaspari. List s tem lepim programom toplo priporočamo slovenski javnosti v naročevanje. Občinstvo podpira s tem, da se naroča na »Slovane«, naše književnike in pospešuje s sorazmerni malini prispevki razvoj naše kulture, ki je gotovo vsem enako pri srcu. Naročnina na »Slovane« znaša za celo leto 12 K, za pol leta 6 K.

»Ljubljanski Zvon«. Prva številka »Ljubljanskega Zvona« je napravila s svojo raznovrstno, marljivo zbrano vsebino jako ugoden vtis. S posebnim zanimanjem pričakovani Kraigherjev roman »Mlada ljubezen« kaže že v svojem začetku vse vrline odličnega leposlovnega dela, ki seveda ni namenjeno nezreli mladini, ob katerega etični resnobi pa se odbijajo vsi ugovori filisterske priderije. Posebno je čitateljem tudi všeč Antona Navačana krepka vaška slika »Muri preganja vrane«. Zanimivo je, koliko interesa je vzbudilo Levstikovo kritično pismo o »Desetem bratu«, ki je objavila Oton Zupančič s pripombo, da bi bil dobil del naše literature nemara drugačno lice, ako bi izšla ta razprava že prej v tisku. V duhovitem eseju razpravlja dr. Prijatelj o razmerju med občinstvom in literaturo. Izmed pesmi je napravila globok vtis Zupančičeva pretresljiva »Joži Bercetu v spomin«. Urednik je napisal v »Listek« namestu predgovora duhovit aforizem ter obširno oceno Gradnikovih »Padajočih zvezd«, dr. J. A. Glonar objavlja zanimivo, rezko kritiko Mohorjeve družbe, dr. Lončar je v krepkih risih označil veliko izgubo, ki je zadela slovensko kulturo s smrtjo dr. Stanca, Levca in Hubada. Poleg navedenih spisov priobčuje »Ljub. Zvon« še Kozakov zamišljen »Dialog v zaledju«, Novačanovo pesem »Klavdij« in Fran Albrechtovo »V svetli uri« ter interesanten prispevek iz slovenske literarne zgodovine: prvotni načrt Jurčičevega »Desetega brata«. Ker je vsled velikega števila naročnikov preostalo od 1. številke le še malo število izvodov, je treba, da se morebitni novi naročniki oglasijo takoj, sicer jim uprava ne bo mogla več ustreči.

»Zvonček« objavlja v svoji 1. in 2. številki to bogato vsebino: 1. Fran Žgur:

Spomini na pokojnega Frana Kovača,

nadučitelja v p. v Zatičini, ki je umrl v Višnji gori
dne 14. januarja t. l.

Črtica o njem v 2. števil. letoš. »Uč. Tov.«, pravi, da je služboval večinoma po Dolenjskem. To me je vzpodbudilo, da sem se lotil nekaj več napisati o njem. Fran Kovač je služboval edino v Zatičini skozi dolgih 45 let in nikjer drugod. To zabeležim kot posebno redkost, ker takega slučaja ne najdemo, smem reči, pri nobenem drugem tovarišu. Osebo sem ga spoznal že kot 14letnega učenca v tretjem razredu v Celju; bila sva skupaj na stanovanju. Prve pojme in vaje v igranju in na notah sem mu jaz podajal. Prišel je igrati na mojih malih orglah z enim izpremenom. Z veliko vne-
mo in veseljem se je pozneje oprijemal petja in cerkvene glasbe. Postal je sčasoma jako dober pevec-tenorist, a tudi dober orglavec. V Celju je dovršil ljudsko šolo in tedanjno dvorazredno realko z dobrim uspehom leta 1868, prišel še tisto jesen na ljubljansko učiteljsko iz katerega je izšel leta 1871. in postal takoj začasen in samostojen učitelj na šoli v Zatičini in tu deloval do svoje

vpokojitve leta 1916. Naj navedem tu neke dogodek. Na nekem skupnem potovanju v počitnicah po Dolenjskem se nama je pripetil smešen dogodek, ki sva se ga še v poznejših letih z veseljem spominjala. Na Veseli gori pri St. Rupertu je bil istočasno v gradu grofa Barbota v pokoju neki generalmajor, ime mi je odpadlo, ki je slovel kot velik dobitnik revnim dijakom, ki so ga obiskali. Sklenila sva, fanta lahkini žepov, da ga tudi obiščeva, zlasti zato, ker drugod nisva nikjer trkala na vrata. Rahlih korakov stopiva v grajskim vratom in ukrepava, več kakor je bilo treba, kako naj nastopiva in kdo naj prvi sproži besedo. Ko prideva v grad, ni bilo treba dolgo čakati, in že stoji na hodniku pred nama sivolas gospod v uniformi. Bil je precej gluh. Še nisva dobro izpregovorila, že naju trdo vpraša: »Was wollen die Herren?« — Poveva mu, kdo sva, kaj želiva in kam greva. Podaril je vsakemu goldinarček, ter hkratu zopet krepko izustil: »Studieren Sie fleißig und spielen Sie keinen Faloten-Peter!« Kako hvaležna, vesela in zadovoljna sva odšla, ne morem izreči. Smešen izraz Faloten-Peter nama je pa ostal v spominu za vse življenje. Nadučitelj Fran Kovač je bil živahnega kretanja, vedno vesel in dobre volje, kakor sploh tak temperament. Posebno ljubezniv in gostoljuben je bil svojim stanovskim tovarišem, dokler je bil

samec. Pozneje pa, ko si je napravil domače ognjišče, je ljubko skrbel za svojece. Prva žena je bila sestra pokojnega pisatelja Tomšiča, ki je bil ustanovitelj »Slov. Naroda« v Mariboru. Ker je bila vedno bolehná, je legla zgodaj v hladni grob, baje po preteku štirih let. Tudi njena dva otročiča sta umrla v nežni mladosti. Bil je nekaj let vdovec. Iz drugega zakona je vzgojil štiri otroke, dva dečka in dve deklici, dorasli so že vsi in dva sina in ena hčerka so se posvetili učiteljskemu stanu. Pokojnik je bil nekaj let tudi zatiški župan in mnogo let občinski svetovalec. Imel je velik ugled v domači občini. V takih razmerah je imel obilo dela, skrbi za šolo, za občino in pozneje tudi veliko truda z lepo stavbo novega modernog urejenega šolskega poslopija za štirirazrednico. Ustanovil je ondi tudi »Reifeisenovo« posojilnico. Bil je 30 let organist. Imel je dober mešan zbor, ki je v prejšnjih časih tudi večkrat javno nastopil pri dobrodelnih prireditvah. Dolgo vrsto let je bil predsednik podružnice sv. Cirila in Metoda. Zaradi svojega uspešnega delovanja v šoli in zunaj nje v občini korist, je bil odlikovan z zlatim zaslužnim križcem in je dobil tudi kolajno za 40letno zvesto službovanje. Vpokojen je bil na lastno prošnjo z 31. oktobrom 1916. Preselil se je v Višnjo goro, kjer si je napravil lično hišico, da bi vžival zaslužni pokoj. Vžival

ga je pa komaj tri in pol meseca. Kako priljubljen je bil pri svojih tovariših in pri ljudstvu, je pokazal tudi njegov pogreb. Prav častno je bila zastopana Zatičina. Šolska mladina zatiška in višnjegorska pod vodstvom učiteljstva se je polnoštevilno udeležila pogreba. Zatiško učiteljstvo in šolska mladina je položila na krsto lepo cvetje. Nagrobni govor je imel starosta slovenskega učiteljstva Janko Škrbinec nadučitelj v p. Zatičini mu ohrani hvaležen spomin za njegovo uspešno mnogoletno delovanje. Ti pa, dragi tovariši, vživaj plačilo tam gori v sinjih višavah! Blag ti spomin! S. P.

Ali ste že pridobili mladinskemu listu »Zvonček« novega naročnika?